

2 av 3 elgjegere er grunneier selv eller i nær familie med eier

Hvem er jeger?

For mange nordmenn er høstjakta årets høydepunkt, og alt annet må vike når startskuddet smeller. Men hvem er egentlig de 145 000 som hvert år drar til fjells eller til skogs med rifle og hagle?

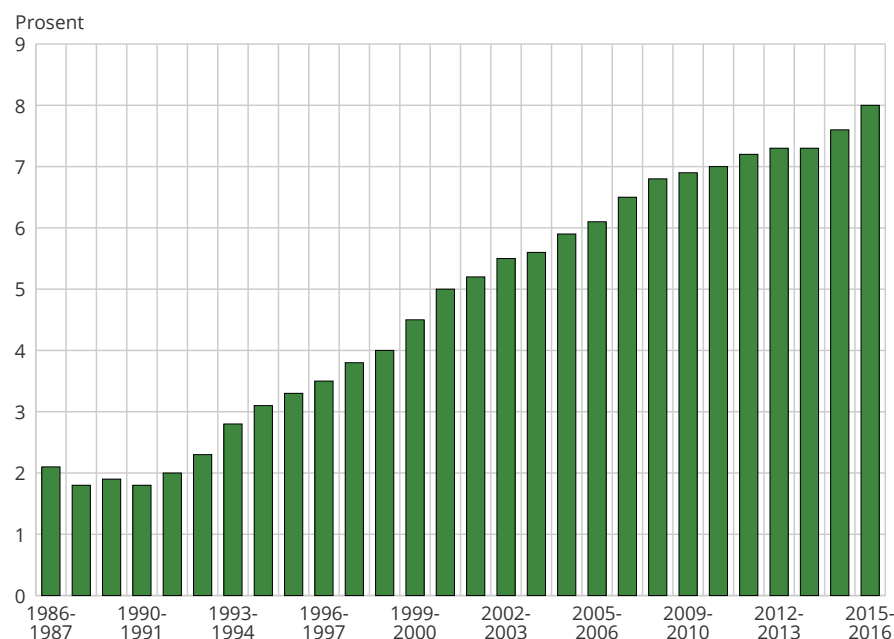
Vi er en nasjon av jegere. Bortimot en halv million personer har lov til å utøve jakt og står oppført i det nasjonale Jegerregisteret. Sammenliknet med andre europeiske land er det stort sett bare Finland og Irland som har større jeger-tetthet, selv om tallene ikke er helt sammenliknbare (FACE 2010).

Personer som ønsker å jakte, må bestå en egen prøve for å få adgang til å drive jakt. Ikke alle som står oppført i Jegerregisteret, er aktive jegere. I jaktåret 2014/2015 betalte i overkant av 200 000 personer jegeravgift. Av dem deltok 143 000 på jakt. I denne artikkelen vil vi å si noe om hva som kjennetegner jegerstanden, og særlig de aktive jegerne. Vi ser også på i hvilken grad jakt er for alle, eller om det er tradisjoner, økonomi og tilgang til jaktarealer som i størst grad avgjør hvem av oss som blir jegere.

Stadig flere kvinner vil på jakt ...

Tradisjonelt har menn gått på jakt, og det blir ofte trukket linjer tilbake til steinalderen, da kvinner sanket og passet barn, mens mennene jaktet. Men er det fortsatt slik at jakt er mest for menn? For tretti år siden var det langt mellom kvinnene som jaktet. Kvinner utgjorde bare 2 prosent av de betalende jegerne (se figur 1). Norges Jeger- og Fiskerforbund har i flere år lagt til rette for at flere kvinner skal bli jegere, ved å holde kurs og samlinger spesielt for dem. Og sakte, men sikkert har det blitt flere kvinner. Kvinneandelen er størst i aldersgruppa 20-29 år, der kvinner utgjorde 12 prosent av dem som gikk på jakt i 2014/2015. At andelen vil øke i framtida, ser vi tydelig på kjønnsfordelingen blant nye jegere. Det siste året var hver fjerde person som bestod jegerprøven, kvinne, og de siste femten årene har andelen variert mellom 20 og 25 prosent.

Figur 1. Andelen kvinner som har betalt jegeravgift

Kilde: Jaktstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Terje Olav Rundtom

er forstkandidat og senior-rådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for primærnæringsstatistikk.
(terje.olav.rundtom@ssb.no)

Trond Amund Steinset

er forstkandidat og senior-rådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for primærnæringsstatistikk.
(trond.amund.steinset@ssb.no)

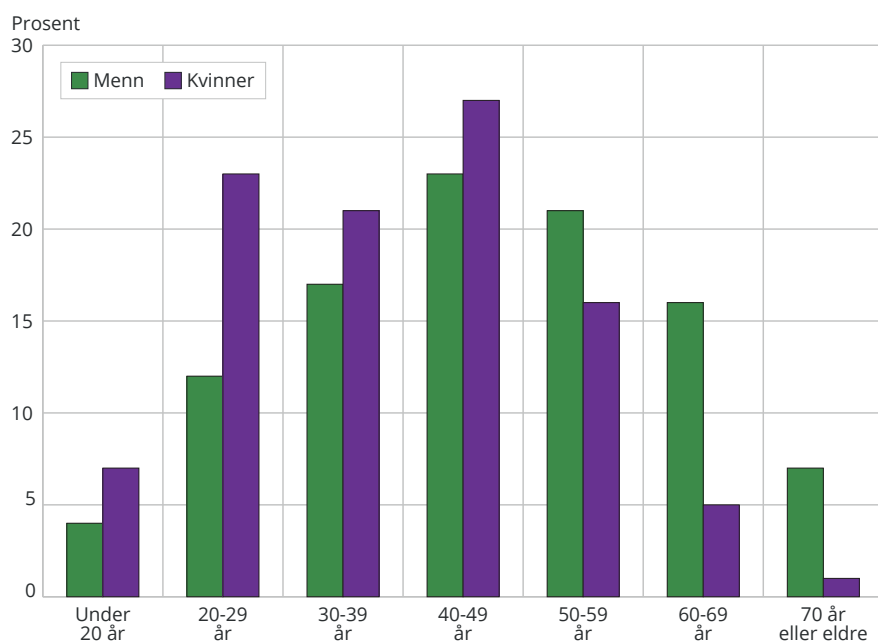
... men noen får kalde føtter

Det kan likevel virke som om det er flere kvinner som har planer om å gå på jakt, enn de som gjør det i praksis. Ved utgangen av jaktåret 2015/2016 var 13 prosent av dem som stod oppført i Jegerregisteret kvinner. Av jegerne som betalte jegeravgiftskort dette året, var andelen 8 prosent. Om vi ser på dem som faktisk jaktet, var kvinneandelen bare 6,5 prosent. Det er med andre ord en større andel kvinner enn menn som blir hjemme når det kommer til stykket. Det samme gjelder dem som tar jegerprøven. Bare halvparten av alle som består prøven, betaler jegeravgiften samme år.

De fleste jegere er middelaldrende menn

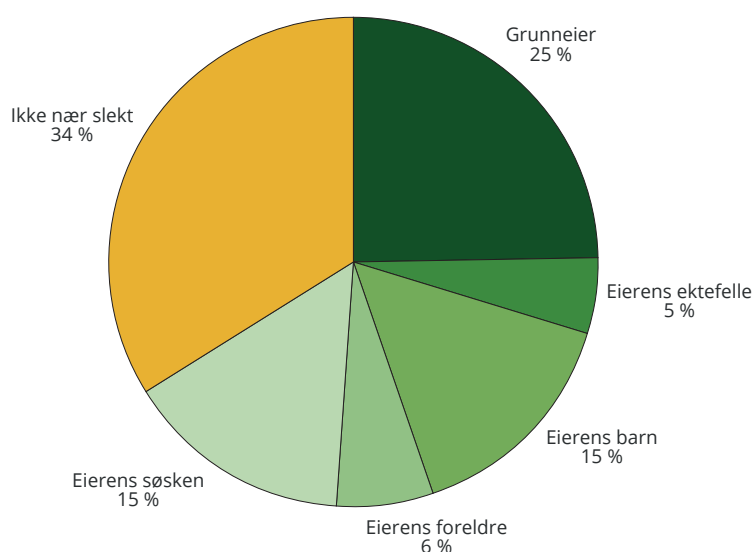
Nesten to av tre jegere er menn over 40 år. Hver fjerde jeger er i aldersgruppa 40-49 år, se figur 2. Blant kvinnene var det også flest jegere i aldersgruppen 40-49 år, etterfulgt av gruppa 20-29 år.

Figur 2. Aldersfordelingen blant menn og kvinner som jaktet i jaktåret 2014/2015

Kilde: Jaktstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3. Andelen elgjegere med tilknytning til landbrukseiendom. Jaktåret 2014/2015

Kilde: Jaktstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Jegerne blir eldre. Gjennomsnittsalderen til norske jegere var i 2014/2015 henholdsvis 47 år for menn og 39 år for kvinner. For 15 år siden var gjennomsnittet 43 år for menn og 36 år for kvinner. Om vi ser på endringer i gjennomsnittsalder for hele befolkningen mellom 16 og 80 år i samme periode, har den økt fra 43 til 44 år for menn, mens gjennomsnittet blant kvinnene var 45 på begge tidspunktene. Mye kan derfor tyde på at det skjer en forgubbing blant jegerne.

To av tre storviltjegere har tilknytning til en landbrukseiendom

Det blir ofte hevdet at det kan være både dyrt og vanskelig å få tilgang til elg- og hjortejakt hvis du ikke har tilknytning til en landbrukseiendom. I mange bygdesamfunn står elgjakta sterkt, og det er grunneierne som eier jaktrettighetene. Vi har sett nærmere på i hvor stor grad jakt blir utøvd av eierne av landbrukseiendommer og deres nære familie, eller om andre også slipper til. Av dem som deltok på elgjakt i jaktåret 2014/2015, viste det seg at 66 prosent enten eier en landbrukseiendom eller er i nær familie med noen som gjør det, se figur 3. Av i alt 61 200 elgjegere utgjorde grunneierne selv 16 000, mens grunneiernes foreldre, ektefeller, barn og søsken til sammen talte 23 500.

De resterende 21 700 elgjegerne eide ikke landbrukseiendom. De var heller ikke i nær familie med noen som eier landbrukseiendom. For hjortejegerne var tallene omtrent de samme; 68 prosent av jegerne var selv eier eller i nær familie med eier

av landbrukseiendom. Det er ingen tvil om at grunneierne og deres familier er overrepresentert blant storviltjegerne. Derfor blir det heller ikke så lett å slippe til på slik jakt for dem som ikke er i slekt med eller kjenner grunneiere med jaktterreng.

Enklest å få tilgang til småviltjakt

For småviltjegere er det generelt enklere å få tilgang til jakt. Småviltjakta skjer i større grad i fjellområdene, og ofte på statsgrunn. Tre av fire småviltjegere som var på jakt i jaktåret 2014/2015, var både uten egne eierinteresser i en landbrukseiendom, og uten nær familie som eide landbrukseiendom.

I alt er det 184 200 personer som eier en landbrukseiendom alene eller sammen med andre. Hver tredje av disse er registrert i Jegerregisteret. I jaktåret 2014/2015 var 19 prosent av dem på jakt. Det er en langt større andel enn i befolkningen ellers.

Som far, så sønn – jaktinteressen går i arv

Som vi har vært inne på, er mange av jegerne i slekt med eiere av landbrukseiendom, og mange av disse jegerne har blitt født inn i en tradisjon for jakt. Når vi ser nærmere på slektskap mellom jegere, viser det seg tydelig at jakt er en interesse som i stor grad blir overført fra foreldre til barn. Av de registrerte jegerne over 50 år som har barn, er det 53 prosent som har ett eller flere barn som også er jegere. For de som ikke selv er jegere, er det 24 prosent av befolkningen over 50 år som har minst ett barn som er registrert jeger. Det at en av foreldrene jakter, doubler sjansen for at avkommet også gjør det.

Størst jegerandel i mannsdominerte arbeidsmiljøer

Ikke overraskende er det størst jegerandel blant sysselsatte i mannsdominerte næringer som industri og bygg og anlegg, se figur 4. Blant jegerne som gikk på jakt i 2014/15, var en tredjedel sysselsatt i industri, bygg og anlegg eller bergverksdrift. Andelen av hele arbeidsstokken som arbeider i disse næringene, utgjør 20 prosent.

Bare 2 prosent av alle sysselsatte i befolkningen henter levebrødet sitt fra jordbruk, skogbruk og fiske. Blant jegerne som var på jakt i 2014/2015, var 8 prosent sysselsatt innenfor disse næringene. Om vi avgrensner dette til personer som deltok på elgjakt, hadde hele 12 prosent av dem sitt daglige virke i primærnæringene.

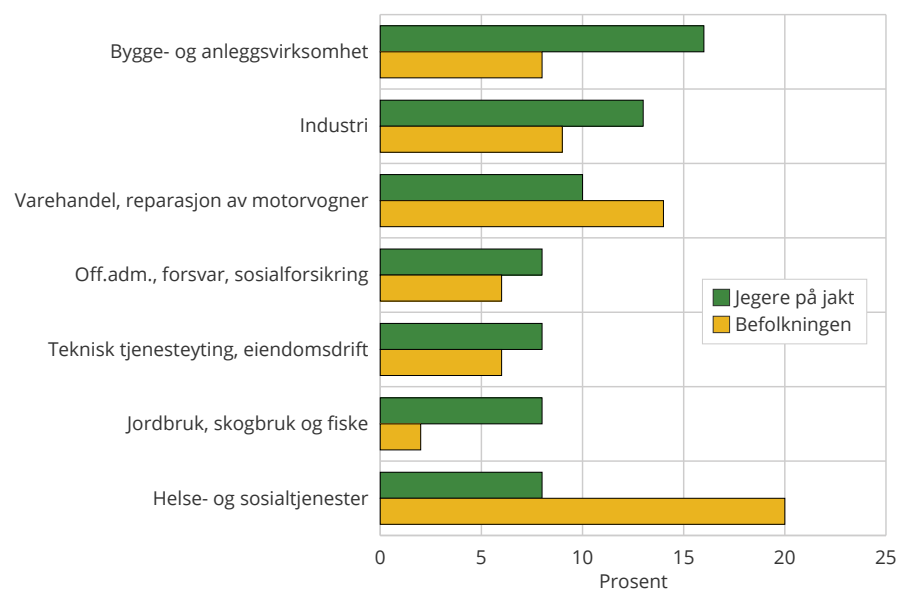
Hver tredje kvinnelige jeger arbeider i helsesektoren

Halvparten av de kvinnelige jegerne er sysselsatt innenfor helse, undervisning eller varehandel. Helsesektoren alene gir arbeid til nesten hver tredje kvinnelige jeger. Selv om det er en nokså liten andel som har sitt daglige virke innenfor tekniske næringer som bygg og anlegg, industri, forsvaret og primærnæringene, er andelen kvinnelige jegere større i disse næringene enn blant hele den kvinnelige arbeidsstokken. Det ser derfor ut til at kvinner som arbeider i mannsdominerte næringer, i større grad er jegere enn andre kvinner.

Ingeniør er det vanligste yrket blant jegere

Ser vi på enkeltyrker, var det flest ingeniører som deltok på jakt i

Figur 4. Andelen sysselsatte i alt og andelen sysselsatte jegere i utvalgte næringer. 2014

Kilde: Sysselsetningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 1. De 15 vanligste yrkene blant jegere som jaktet i jaktåret 2014/2015

Yrke	Antall jegere
Ingeniører mv.	10 280
Ledere for vareproduksjon og tjenesteyting	10 010
Bønder, avløsere, mv.	7 280
Tømrere og snekkere	6 530
Sivilingeniører mv.	5 520
Butikkmedarbeidere mv.	3 910
Administrerende direktører	3 900
Ledere av administrative enheter, salg og forskning	3 690
Anleggsmaskinførere mv.	3 620
Salgskonsulenter	3 450
Høyere saksbehandlere i offentlig og privat virksomhet	3 370
IKT-yrker	3 110
Elektrikere	3 020
Vaktmestre	2 530
Grunnskolelærere	2 390

Kilde: Sysselsettingsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

2014/2015. Av de aktive jegerne var det 10 300 ingeniører og 5 500 sivilingeniører (se tabell 1). Av de mer kvinnedominerte yrkene var det 1 750 sjukepleiere som hadde tatt turen til skogs eller til fjells med hagle eller rifle.

Mannlige jegere tjener mer enn gjennomsnittet

Gjennomsnittlig bruttoinntekt for norske jegere som var på jakt i 2014/2015, var 647 000 kroner. Det er godt over gjennomsnittet for alle bosatte i Norge over 16 år, som var 421 000 kroner i 2014. Noe av denne forskjellen kan forklares med at gjennomsnittsalderen til jegerne er litt høyere enn gjennomsnittsalderen i befolkningen og at det er flest menn. Kvinnene som var på jakt i 2014/2015, hadde en gjennomsnittlig bruttoinntekt på 465 000 kroner.

Rypejakt for de rike ...

Skattestatistikk for personer (SSB 2014) bekrefter at rypejegere er den gruppa av jegere som hadde høyest gjennomsnittlig bruttoinntekt i 2014. Og av dem hadde jegerne med bopel i Oslo og Akershus de høyeste inntektene. Oslo-jegerne lå på topp med en gjennomsnittlig bruttoinntekt på 1,3 millioner kroner, mens tilsvarende for jegerne fra Akershus var 943 000 kroner, se figur 5. Gjennomsnittlig bruttoinntekt for alle som jaktet rype i 2014, var 720 000 kroner.

Om vi i stedet for å se på gjennomsnittet ser på median bruttoinntekt, som er den bruttoinntekten der det er like mange som tjener mer og like mange som tjener mindre, ser vi at det er en del av dem med de største inntektene som drar gjennomsnittet nokså mye opp. Blant rypejegerne fra Oslo hadde halvparten en bruttoinntekt på over 761 000 kroner i 2014.

... men også for allmuen

Det er heldigvis rikelig med muligheter til å gå på rypejakt for dem som ønsker det. Både privatpersoner og Staten selger jaktkort til noen hundrelapper dagen. Statistikken viser at en stor andel av jegerne har nokså gjennomsnittlige inntekter. Halvparten av norske rypejegere som jaktet i 2014/2015, hadde en bruttoinntekt på under 571 000 kroner. For et flertall av fylkene var gjennomsnittsinntekta til rypejegerne i størrelsesorden 500 000-600 000 kroner.

Urbane storviltjegere på inntektstoppen

Det er ikke bare rypejakta som tiltrekker seg urbane jegere med god inntekt.

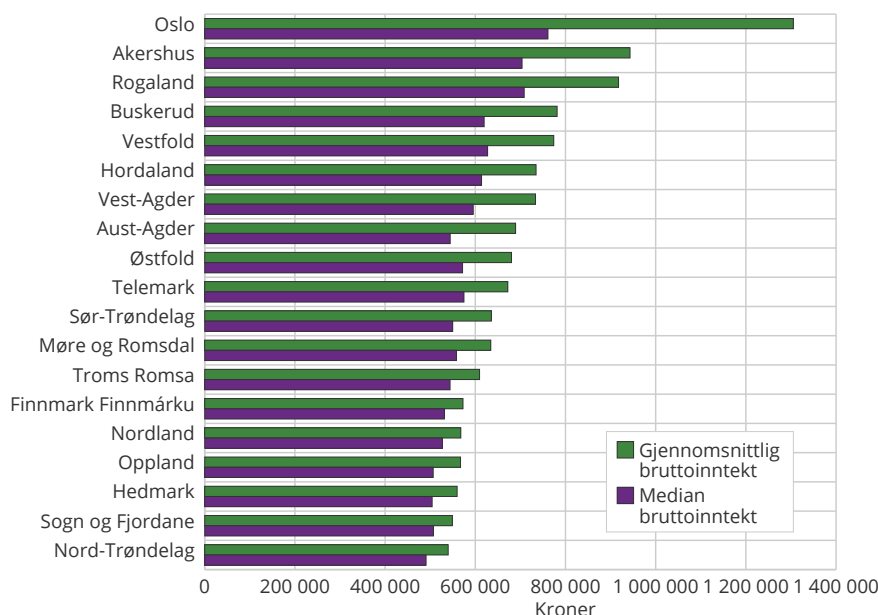
Også blant storviltjegerne som jaktet elg, hjort og villrein, var det jegere fra Oslo som hadde høyest bruttoinntekt. I gjennomsnitt hadde storviltjegere fra Oslo en bruttoinntekt på 1,4 millioner kroner i 2014. Men også her er det noen med svært god inntekt som drar gjennomsnittet oppover.

Få kvinner jakter rovvilt

Nesten bare menn forsøkte å overlis-te ett av de fire store rovdirene våre i jaktåret 2015/2016. Bare knapt 4 prosent av jegerne som deltok på lisensfelling av bjørn, ulv eller jerv eller kvotejakt på gaupe, var en kvinne. Dette er en vesentlig lavere andel enn for annen jakt.

Av de fire store rovdirene er det bare på gaupe det er åpnet for kvotejakt.

Figur 5. Gjennomsnittlig bruttoinntekt og median bruttoinntekt for rypejegere fordelt på bostedfylke. 2014

Kilde: Skattestatistikk for personer, Statistisk sentralbyrå.

I jaktåret 2014/2015 deltok knapt 2 900 personer i denne jakta, og det ble til sammen skutt 70 gauper, se figur 6.

Det er ikke ordinær jakt på ulv, jerv og bjørn, men det er mulig å registrere seg som lisensjeger for å kunne delta på lisensfelling. Lisensfelling er felling av et visst antall rovdyr for å hindre tap og skade på husdyr. I alt hadde 15 800 personer registrert seg som lisensjeger for en eller flere av disse tre rovdyrene i 2015. Til sammen 6 200 personer deltok under lisensfelling denne året. Så selv om interessen for å delta på jakt etter de store rovdyrene er stor, er det få som får kjenne på følelsen av å ha overlistet ett av disse dyrene.

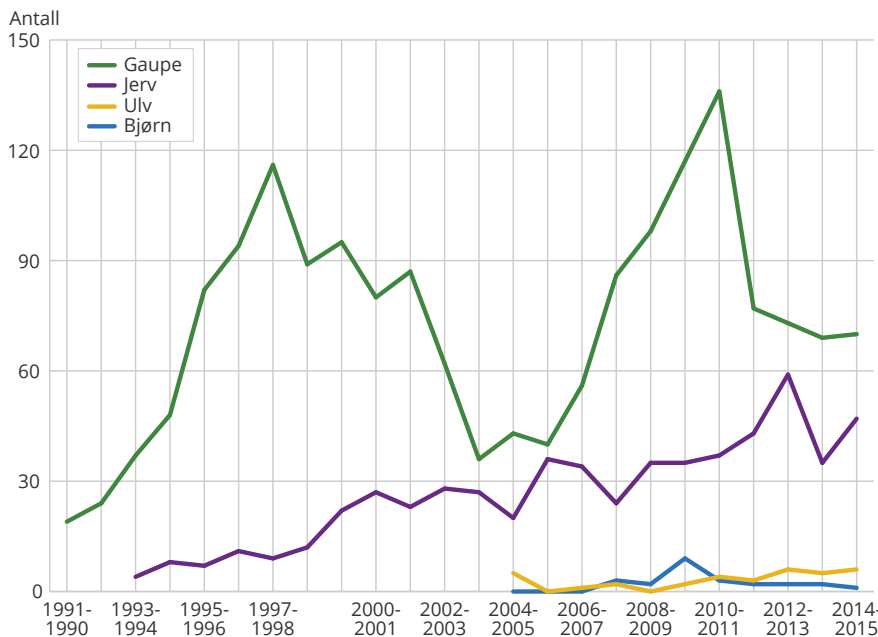
Jegere eier brorparten av landets sivile våpen

I Norge er det ikke tradisjon for å skaffe seg skytevåpen til personlig beskyttelse, og det gis heller ikke tillatelse til å erverve seg våpen med den begrunnelsen. Besittelse av personlig våpen har vært knyttet opp mot et konkret behov som jakt, øvelses- og konkurranseskyting, våpensamling eller affeksjon. Tall fra Politidirektoratet fra 2011 viste at vi har 1 239 000 registrerte private skytevåpen i Norge, fordelt på 486 082 våpeneiere (NOU 2011:19, 2011). Politidirektoratet anslår at det i tillegg finnes omkring en halv million uregistrerte våpen. Før 1990 var det ikke krav om å registrere hagler, og mange av de uregistrerte våpnene er eldre hagler. Når vi vet at nesten 500 000 personer står oppført i Jegerregisteret, er det derfor nærliggende å trekke den slutningen at jegere eier en stor andel av de våpnene som finnes i privat eie. Sammenliknet med andre land er Norge på 11. plass på listen over land med flest skytevåpen per innbygger (Helgheim 2012).

Hva kjennetegner jegere i dag?

Det viser seg altså at jaktinteressen ofte går i arv, og at mange jegere fremdeles har tilknytning til landbrukseiendommene våre. Jegerne tjener litt mer enn gjennomsnittet i befolkningen; rypejegerne og de urbane storviltjegerne tjener mest. Det er flest jegere i mannsdominerte yrker. Likevel finner vi jegere i de fleste yrker og med både høy og lav inntekt. Kvinneandelen er økende, det samme er gjennomsnittsalderen. Og selv om det har blitt mindre rype og annet vilt de senere årene, holder antall aktive jegere seg nokså stabilt.

Figur 6. Store rovdyr skutt under lisensfelling og kvotejakt

Kilde: Jaktstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Datagrunnlag

Opplysninger fra Jegerregisteret og statistikk om jegere som har deltatt på jakt i jaktåret 2014/2015 er koblet sammen med opplysninger fra totalpopulasjonen for landbrukseiendommer. Vi har også koblet til data fra sysselsettingsstatistikken med tanke på hvilken hovednæring jegerne er sysselsatt i og hvilket yrke de har. Opplysninger om familierelasjoner er basert på data fra det sentrale folkeregisteret. Inntektsopplysninger fra skattestatistikken for personer fra 2014 er koblet sammen med opplysninger om jegerne som har deltatt på jakt i jaktåret 2014/15.

Ordforklaringer

Nær familie: Søsken, foreldre, barn og ektefelle.

Kvotejakt er en ordinær jakt på et bestemt antall individer av en viltart med hjemmel i naturmangfoldloven, og det er offentlige myndigheter som fastsetter kvoten. Gaue er den eneste av roviltartene det er åpnet for kvotejakt på.

Jaktår: Jaktåret varer fra 1. april til 31. mars året etter.

Lisensfelling er en skademotivert felling av et bestemt antall individer av en viltart, med hjemmel i naturmangfoldloven § 18, punkt b. Lisensfelling brukes til å holde bestanden av rovilt innenfor fastsatte mål.

Landbrukseiendom: Eiendom som har minst 5 dekar jordbruksareal og/eller 25 dekar produktivt skogareal.

Litteraturliste

- FACE. (2010). Hunters in Europe. Hentet fra http://face.eu/sites/default/files/attachments/data_hunters-region_sept_2010.pdf
- Helgheim, P.S. (2012, 25.12). Norge høyt oppe på liste over antall våpen per innbygger. Hentet fra <http://www.nrk.no/hordaland/fa-har-flere-vapen-enn-nordmenn-1.10852686>
- Miljøstatus. (2016). Jaktrettighetene tilhører grunn-eieren. Hentet fra <http://www.miljostatus.no/Tema/Friluftsliv/Jakt/>
- NOU 2011:19. (2011) Ny våpenlov – Gjennomgang av gjeldende våpenlovgivning og forslag til ny våpenlov. Oslo: Departementenes servicesenter, Informasjonsforvaltning.
- Statistisk sentralbyrå (2014): Skattestatistikk for personer 2014. Hentet fra <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/statistikker/selvangivelse/aa>